

Додаток до МЕМУ № 03-2005

Нові соціальні зобов'язання: фіскальний розрив на рівні 13,5 млрд. грн.

Незабаром після свого призначення Уряд оголосив про намір суттєво переглянути Державний бюджет на 2005 рік. Одна з найвагоміших причин перегляду бюджету зумовлена необхідністю знайти кошти для фінансування нових соціальних зобов'язань, які не передбачені у чинному бюджеті. Це насамперед стосується підвищення мінімальної пенсії та прожиткового мінімуму (ПМ), яке було затверджено вже після прийняття Закону "Про Державний бюджет на 2005 рік".

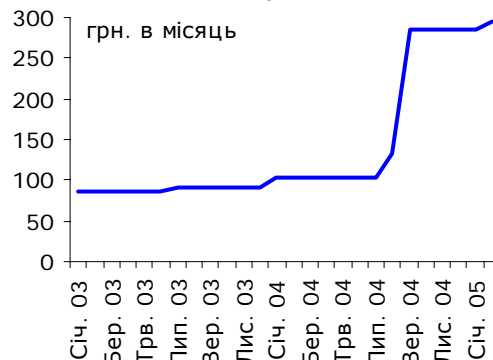
У грудні 2004 року парламент прийняв зміни до Закону "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", відповідно до яких мінімальну пенсію було підвищено до рівня прожиткового мінімуму, визначеного для осіб, які втратили працездатність. Крім того, у січні 2005 року Верховна Рада подолала вето Президента і прийняла Закон "Про прожитковий мінімум на 2005 рік", який встановив ПМ рівні, що в середньому перевищує ПМ, передбачений у Державному бюджеті, на 11%. Якщо цей закон буде впроваджено, мінімальна пенсія складатиме 332 грн. замість 300 грн., передбачених чинним бюджетом. Таким чином, на сьогодні існує два різні рівні ПМ, і не зовсім зрозуміло, який з них буде використовуватися при визначенні мінімальної пенсії. Поки що, через відсутність у бюджеті фінансування підвищення соціальних виплат, передбаченого цими законами, в лютому мінімальна пенсійна виплата склала 295 грн., що відповідає виплаті, встановленій у вересні 2004 року, проіндексованій на інфляцію.

Легітимність обох законів залишається сумнівною, оскільки їх прийняття суперечить положенням Бюджетного Кодексу. Обидва закони було затверджено вже після прийняття Закону "Про Державний бюджет на 2005 рік" та жоден з них не супроводжувався пропозиціями щодо джерел фінансування створеного фіскального розриву, який оцінено на рівні 13,5 млрд. грн.

Загалом, ці закони продовжують практику "роздування" бюджету, яку було розпочато минулого року. У 2004 році мінімальну пенсійну виплату підвищували декілька разів. Найвище зростання відбулося у вересні 2004 року та призвело до того, що близько 80 % пенсіонерів отримало однакову пенсію – 284 грн., тобто на рівні ПМ, встановленого на 2004 рік. Це було зроблено шляхом виплати адресної допомоги пенсіонерам, в яких пенсія була нижчою за ПМ. Таке вирівнювання пенсій спричинило руйнування одного з головних принципів пенсійної реформи, яка розпочалася у 2004 році, – принципу диференціації пенсійної виплати. Вирівнювання пенсій послаблює стимули для тих, хто працює, брати участь у державному пенсійному страхуванні, таким чином зменшуючи їх бажання легалізувати виплату заробітної плати. Підвищення мінімальної пенсії до рівня ПМ, визначеного на 2005 рік, означає продовження цієї політики.

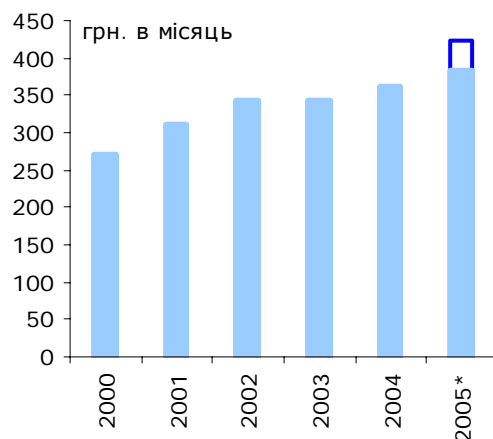
Більш важливим є те, що стрімке підвищення пенсій загрожує макроекономічній стабільності та спроможності уряду виконувати свої зобов'язання. Пенсійні виплати є постійними видатками, які мають фінансуватися за рахунок стабільних джерел доходів. Однак у 2004 році фіскальний розрив на рівні 5 млрд. грн. було профінансовано за рахунок нестабільного джерела, а саме надходжень від приватизації. Питання визначення стабільних джерел фінансування підвищення соціальних зобов'язань цього року залишається сумнівним. Більш того, швидке підвищення пенсій створює інфляційний тиск. Відповідно до оцінок ІЕД, протягом останнього кварталу 2004 року підвищення пенсійних виплат призвело до додаткових 2-3% інфляції. Цього року підвищення соціальних виплат планується у два з половиною

Розмір мінімальної пенсійної виплати

Джерело: Законодавчі акти України

Середній рівень ПМ для всіх демографічних груп

Джерело: Законодавчі акти України

* Нижче значення відповідає рівню ПМ, затвердженому Законом "Про Державний бюджет на 2005 рік", а вище – рівню ПМ, визначеному окремим законом

Прожитковий мінімум на 2005 рік (грн.)

	Закон про Держ. Бюджет на 2005 рік	Закон про ПМ на 2005 рік
Загальний показник ПМ	382	423
ПМ визначений для:		
дітей віком до 6 років	335	376
дітей віком 6-18 років	422	468
працездатних осіб	409	453
осіб, які втратили працездатність	300	332

Джерело: Закон "Про Державний бюджет на 2005 рік" та Закон "Про прожитковий мінімум на 2005 рік"

Автори:
Олександра Бет лій
Олена Білан
Інститут економічних досліджень та
політичних консультацій

рази більшим ніж торік, і дуже ймовірно, що їх виплата призведе до як мінімум додаткових 4-6% інфляції. Окрім того, високі темпи зростання цін та політична нестабільність у кінці 2004 року спровокували розгортання інфляційних очікувань, що також матиме значний вплив на інфляцію в бік її підвищення у 2005 році.

Збільшення добробуту найбільш вразливих верств населення є дуже важливим завданням уряду. Однак для того, щоб уникнути негативних наслідків для економіки, уряд повинен знайти стабільні джерела фінансування створеного фіскального розриву та утримуватися від здійснення залпових виплат.

Квартальні тенденції

Національні рахунки* **		II 02	III 02	IV 02	I 03	II 03	III 03	IV 03	I 04	II 04	III 04
ВВП	млрд. грн.	49,9	64,1	63,3	51,5	60,0	75,6	77,1	64,1	78,6	101,0
Реальний ВВП	% дпр	4,7	4,3	6,1	8,4	10,0	6,8	12,1	12,3	13,2	14,2
Споживання домогосподарств (реальне)	% дпр	2,0	8,9	11,2	10,2	14,4	11,2	13,6	15,5	16,0	15,6
Споживання сектору держ. управління (реальне)	% дпр	5,4	-18,8	2,9	15,0	17,8	19,2	9,0	-3,6	-2,0	-3,0
Валове нагромадж. осн. капіталу (реальний)	% дпр	7,8	3,8	5,7	9,0	20,4	24,3	9,0	23,3	4,3	6,1
Експорт тов/посл (реальний)	% дпр	2,5	15,3	17,0	9,9	9,8	9,8	11,6	16,5	15,2	6,2
Імпорт тов/посл (реальний)	% дпр	1,4	10,4	6,7	13,8	16,2	17,4	17,7	14,5	7,0	4,3
Сільське госп., мислив., ліс. госп. (реальна)*	% дпр	12,1	2,1	1,3	4,0	-13,7	-22,5	6,7	-4,2	1,2	36,2
Обробна пром. (реальна)*	% дпр	10,6	8,0	11,5	12,0	15,4	23,0	20,1	22,7	15,5	13,8
Будівництво (реальна)*	% дпр	-7,9	-1,2	2,7	18,2	24,8	30,9	16,9	29,8	30,6	17,2
Торгівля, ремонт (реальна)*	% дпр	5,3	8,8	3,5	7,2	15,1	22,6	29,6	23,5	35,1	3,0
Транспорт (реальна)*	% дпр	0,5	7,9	11,0	10,0	11,5	15,9	11,7	11,0	8,9	11,1
Платіжний баланс											
Сальдо рахунку поточних операцій	млрд. грн.	0,6	0,8	1,0	1,1	0,7	0,7	0,4	1,7	2,3	1,7
Сальдо рахунку поточних операцій	% від ВВП	6,7	6,4	7,9	11,2	7,0	5,0	3,0	14,3	16,5	9,7
Баланс товарів	млн. грн.	87	155	225	309	-42	-155	-381	767	1460	683
Баланс послуг	млн. грн.	244	247	382	387	399	362	409	542	307	549
Поточні трансферти	млн. грн.	441	517	520	500	526	574	584	465	746	703
Прямі іноземні інвестиції	млн. грн.	119	156	300	238	454	390	329	310	574	388
Портфельні інвестиції	млн. грн.	-311	-592	-520	-825	640	-444	-293	60	-409	779
Валові золотовалютні резерви	млрд. грн.	3,4	4,1	4,4	4,6	6,2	6,7	6,9	7,9	9,6	12,1
Бюджет											
Доходи зведеного бюджету	% від ВВП	29,9	28,2	28,1	31,6	31,7	30,1	28,6	27,2	26,9	26,3
Податок на доходи фіз. осіб	% від ВВП	5,2	4,9	4,9	5,7	5,7	5,3	5,1	4,3	4,1	3,8
Податок на прибуток підприємств	% від ВВП	4,3	4,1	4,3	5,7	5,1	4,8	5,0	3,9	4,0	4,1
Податок на додану вартість	% від ВВП	6,6	6,4	6,1	6,2	6,3	5,8	4,8	6,2	5,7	5,1
Акцизні збори	% від ВВП	1,9	1,9	1,9	2,1	2,2	2,1	2,0	2,1	2,1	2,0
Видатки зведеного бюджету	% від ВВП	28,4	26,4	27,3	27,7	29,2	27,9	28,8	25,3	26,5	26,8
Поточні видатки	% від ВВП	na	na	na	na	26,3	24,2	24,3	22,4	22,7	21,7
Капітальні видатки	% від ВВП	na	na	na	na	3,0	3,7	4,4	2,9	3,8	5,1
Дефіцит зведеного бюджету	% від ВВП	1,5	1,7	0,7	3,8	2,5	2,2	-0,2	1,9	0,4	-0,5
Надходження від приватизації	% від ВВП	0,4	0,3	0,3	0,6	1,0	1,0	0,8	1,5	3,7	3,5
Ринок праці											
Середня зарплата (реальна)	% дпр	20,0	21,2	17,7	12,3	19,1	19,9	14,9	23,0	17,8	13,2
Доходи домогосподарств (реальні)	% дпр	61,3	100,8	65,6	-1,18	8,57	9,96	8,66	15,7	13,0	9,9
Рівень безробіття (за методологією МОП)	%	9,7	9,2	11,1	9,4	8,8	9,2	9,0	9,7	7,9	6,1
Банківський сектор											
Грошовий агрегат M0	% дпр	48,0	46,0	35,8	32,4	37,0	30,5	25,3	29,1	25,6	37,1
Грошовий агрегат M2	% дпр	39,5	46,5	42,2	47,8	54,6	49,9	47,6	45,4	44,8	51,5
Вклади населення в нац. валюті	% дпр	90,1	103,6	72,5	73,4	74,7	65,0	66,1	69,4	67,3	67,9
Вклади населення в ін. валюті	% дпр	47,4	55,1	59,3	71,2	70,2	70,4	77,5	67,0	61,7	55,2
Кредити комерційних банків в нац. валюті	% дпр	34,5	42,3	54,4	63,7	71,2	73,0	61,7	56,8	52,1	44,3
Кредити комерційних банків в іноз. валюті	% дпр	32,1	37,3	40,3	44,1	48,4	57,7	60,9	63,6	56,2	43,5
Довгострокові кредити комерційних банків	% дпр	70,6	85,8	92,5	110,6	156,4	164,0	157,9	141,7	102,7	82,7
Довгострокові кредити комерційних банків	% від загальн.	23,5	25,3	28,2	31,3	37,4	40,1	45,0	47,4	49,3	50,9
Середня процентна ставка за кредитами в нац. валюті	% річних	25,0	23,5	21,8	18,0	17,2	17,2	17,7	17,2	16,6	17,0
Середня процентна ставка за кредитами в іноз. валюті	% річних	12,9	11,9	11,3	12,5	12,6	11,7	10,9	12,2	12,1	12,6

Джерела: Національний банк України, Державний комітет статистики, Державне казначейство, Міністерство фінансів, розрахунки ІЕД

* зміна доданої вартості

** попередні дані

Примітки:

дпр до попереднього року